

नमो नाणस्स

मणि-माला

(प्रवचन सार सङ्ग्रह)

श्री मणिमद्रजी महाराज

मानव मिलन संस्थापक, नेपाल केसरी, युवा मनिषी

अनुवादक

रवीन्द्र माकाजू

प्रकाशक मिति

प्रकाशक मिति

प्रकाशक मिति

- पुस्तक : मणि-माला
लेखक : श्री मणिभद्रजी महाराज
अनुवादक : रवीन्द्र माकाजू
प्रकाशन वर्ष : २०६६ भाद्र
प्रकाशन प्रति : ५००
सर्वाधिकार © : लेखकमा
मूल्य : रु. ७०/-
प्रकाशक : यशोदा माकाजू
कम्प्युटर साजसज्जा : मगन कम्प्युटर सर्भिस
न्यूरोड, पोखरा, फोन : ०६१-२३६७५१
मुद्रण : हिमालय अफसेट प्रेस
नयाँबजार, पोखरा, फोन : ०६१-५२०६५१

शुभकामना मन्त्र

के हो यो जीवन, किन गर्ने कर्म ?
किन न कसरी, भन गर्ने धर्म ?

यस विश्वमा धर्म सदैव चिन्तनको धुरीमा रह्यो । धर्मको साधनामा लागेका, लागेर सिद्धि प्राप्त गरेका, सर्वज्ञ बनेकाहरु भगवान श्रीराम, श्री कृष्ण, भगवान बुद्ध, भगवान महावीर, गुरु नानक, हजरत, जिसस, लाओस, ताओ, जुरस्थ यावतले मानव जीवन र यसको महत्व, विकासको सन्दर्भमा विस्तृत चिन्तन प्रारम्भ गरे । लिखित सर्वमान्य प्राचीन ग्रन्थ ऋग्वेदका ऋचादेखि लिएर वर्तमानमा स्थापित सन्त, मुनि, महात्माहरुले मानव जन्मको यही महत्वका बारेमा अनन्त-अनन्त शब्दहरु यस पृथ्वीमा प्रसारित गरिसकेका छन् । यसक्रमको निरन्तरताको कडीमा मेरो यो मणि माला हिन्दी भाषामा प्रकाशित भएर आस्थाशील जनसमुदाय माँक महत्व पाइरहेको सन्दर्भमा नेपालमा पनि यसको महत्वलाई बुझाउन प्रवृद्ध चिन्तक युग द्रष्टा सनातन धर्म सेवा समितिका अध्यक्ष श्री रवीन्द्र माकाजुज्यूले यसलाई राष्ट्रभाषा नेपालीमा भाषान्तरण गर्ने दायित्व आफुमा लिनुभयो । मणि माला कै नामले यो तपाईंहरुमाँक आएको छ ।

प्राकृत जीवन जिउन पाउनु धर्म हो । विकृत जीवन अधर्म हो । शुद्ध प्रकृति कसैलाई दुःखदायी हुन्न । इति-मिति, अनादृष्टि, सुवस्था, हिमपात, अतिवृष्टि, अधिक बाढी वर्षा, पहिरो, प्राकृतिक प्रकोप विकृत प्रकृति हो । विकृत अधर्ममय जीवनकै विकृत प्रकृति दुःखदायी हुन्छ । मानवको भोगवादी दृष्टिकोण, चिन्तन, मननले आजको विश्व विकृत भएको छ । यो विकृतिका लागि तथाकथित शक्तिशाली ठान्ने व्यक्ति, राष्ट्रहरु नै जिम्मेवार हुन । यसको प्रतिपक्षले अब प्रतिरक्षा गरौं भन्ने प्रयासहरु अब गर्न थालिएको छन् । दमन, शोषण कसैलाई मान्य हुदैन तर गर्नेले न्याय र सहयोगको नामको

सहारा लिएर गर्छ । यो प्रयास धर्मले ऋचा युगदेखि वा सृष्टिको आरम्भदेखि गर्दै आएको तथ्य छ । सृष्टिको आरम्भदेखि गर्दै आएको तथ्य छ । सृष्टिको आदि उत्पात, व्यय-(विनाश) र द्यौत्य (अपरिवर्तनिय तत्व) का कारण आवश्यक मात्र भोग गर्ने चिन्तनको विचार जन समुदाय माझ प्रस्तुत गर्ने धार्मिक, दार्शनिक नै पहिला हुन् ।

जीवनको क्षणिकत्व (व्यय रुपान्तरण)को चिन्तनलाई प्रभावकारी रुपमा प्रस्तुत गर्नु र त्यसमा आस्थाशील बनाउनु र त्यसै अनुरूप जीवन व्यवहार चलाउनु द्यौत्यत्व (सत्य स्वरुप-मोक्ष) प्राप्त हो । जन्म, जीवन-व्यापार (कुनै पनि जीवन बीच गरिने उपक्रम) मरणका अन्तरालमा के-के कति-कति कुराहरु घटित हुन्छन् । हाम्रो जीवनमा हामी आफै यसका साक्षी हौं ।

यो साक्षीको कर्म हो । मानिस आर्थिक, सामाजिक, शारिरीक उन्नतीका उपाय र श्रममा लाग्छ । एक र अर्को बीचको तुलनामा ठूलो परिणामको अन्तरले उक्त उन्नतीहरुको विभेद समाजमा देखा पर्दछ । यो अन्तर्द्वन्द्वका सन्दर्भमा धेरै विस्तृत दर्शन, साहित्य स्थापित छन् । यो हुनु (उत्पाद) व्यय (विभेद) र द्यौत्य (सबैको समान अस्तित्व) का कारण द्वन्द्व जीवनमा, समाजमा व्याप्त रहेको पाउँछौं ।

यी चुनौती हुन् । चुनौतीलाई चिर्नु छ । चिर्ने तरिका-उपाय छन् । ती उपाय हिटलरहरुले प्रयोग गरे । युद्ध-भूतहरुले प्रयोग गरे । नागासाकी, हिरोसीमामा प्रहार गरिएको आणविक रेडियसबाट प्रभावित जनसमुदाय र पृथ्वी अमाको काख हेर्दा उदेक लाग्छ । यो क्रम जारी छ । युद्ध-प्रेतहरुको माध्यमबाट । ती युद्ध-प्रेतले खाने-पिउने केही एक घुट पानी हो । एक गाँस भात हो । यो मुख त्यो भन्दा ठूलो छैन । त्यति खान-पिउन र बाँच्नका लागि कस्तो अभावह परिस्थिति सृजना गर्नतिर लागे । के तिनको वाद्यता थियो । यो???

जीवनमा रहेका चुनौती चिर्न बुद्ध, महावीरले पनि उपायको प्रयोग गरे । विश्वमा उनीहरु शक्तिशाली भए । युद्ध-प्रेत पनि शक्तिशाली नै थिए । त्यो

शक्ति विनाशमा लगाए । हजारौं, लाखौं लाखका थुम्कामा बसेर अट्टहास गर्नु जीवनको उद्देश्य ठाने, एकछिन हाँसे, अनि गए, विनाश भए ।

जीवन सबै एकै हो । आयातुले पयासु-को उदघोष दिएर द्वन्द्वका बीचमा पनि शान्ति स्थापित गर्ने उपायको खोजीमा, प्रयासमा लागि रहे । ती पनि समाज शक्तिशाली भएर स्थापित छन् । शक्तिशाली भएर भूत-प्रेत बन्नु एक पक्ष हो । महासुर, महिसासुर पक्ष प्रतिस्पर्धिलाई हिंसाले सखाप पारेर शक्तिशाली हुने चिन्तन विकृति हो, यसबाट कहिल्यै शान्ति आउन सक्दैन । त्यसको विपरित शक्तिशाली भएर पनि सबैलाई आफु समान बनाउने प्रयास गर्ने पक्ष पनि छ । धर्म त्यही पक्ष हो । म दाबा गर्छु धर्म नैतिकता हो, सबैमा समता स्थापित गर्ने तत्व हो । शान्तिसँग एक घुट पानी र एक गाँस खान, राती आफ्नो कुप्रोमा एक निद्रा सुत्न पाउनु धर्म हो । यो मानिसको प्रकृति हो, प्राकृतिक आवश्यकता यति हो । यतिका लागि के-कति गर्ने यो चिन्तनको विषय हो । जीवनममा आत्मसाथ गर्ने विषय हो । सात्त्विक चिन्तनको आधारमा द्वन्द्व (दुई) का बीच प्रतिस्पर्धाबाट आफु स्थापित हुने र प्रतिस्पर्धा पक्षको सुम्मान गर्ने प्रवृत्ति मानवीय प्रकृति हो । यो प्रकृतिको सन्देश धर्म हो । यो धर्मलाई सबैले साधना ठान्नु पर्छ । यो साधना, यस्तो साधना कदापी विकृत हुदैन । यसबाट व्यक्ति शान्त रहन सक्छ, सुखी रहन सक्छ, आनन्दित रहन सक्छ । यो संस्कार सबैमा कसरी स्थापित गर्ने हो ती उपायहरु अपनाऔं । चेतनशील व्यक्ति-व्यक्ति बीच प्रतिस्पर्धा र जीवन तत्व जसलाई हामी पञ्च तत्व (पृथ्वी, पानी, वायु, आकाश, तेज) को उपभोग संयमित प्रयोग धर्म हो । धर्ममय जीवन सबैले बाँच्न पाऔं, बाचौं ।

श्री माणिभद्र मुनि

संस्थापक-मानव मिलन नेपाल ।

पोखरा, कास्की, काठमाडौं

अनुवादकको भनाइ

परम आदरणीय जैन सन्त मणिभद्रजी महाराज मेरा लागि मात्र नभई हामी सबैका धर्मगुरु वा मार्गदर्शक हुनुहुन्छ । उहाँको पुस्तक “मणि-माला” हेर्ने मौका मिल्यो । सो पुस्तक नेपालीमा अनुवाद गर्न सके धेरैले जीवन परिवर्तन गर्ने सु-अवसर मिल्न सक्छ भनेर यसका लागि महाराजजीसँग अनुनय गरें ।

मणिभद्रजी महाराजको सो पुस्तक अध्ययन गर्दा यस्तो लाग्यो- उहाँ चिन्तन र विचारका दृष्टिले महान् हुनुहुन्छ । हाम्रो छिमेकी जिल्ला स्याङ्जाको आरुरुखर्कमा जन्मनुभएका महाराजलाई मित्रराष्ट्र भारतमा नेपाल केशरी सम्मान मिलेको छ, जसले नेपाल र नेपालीको गौरव बढाएको छ । उहाँका सारगर्भित ओजस्वी प्रवचन र लेखनले सबैलाई हौसला र प्रेरणा थप्दछ । मणि-माला साँच्चिकै मणिमाला हो, जसलाई धारण गर्न सके मानिसको गरिमा र महिमा सौन्दर्यमय बन्न जानेछ ।

म मणिभद्रजी महाराजसँग यति प्रभावित छु कि फुर्सद हुनासाथ उहाँको विचार सुन्न दौडिहाल्छु । उहाँसँग संगत गर्दा परम आनन्दको अनुभूति हुन्छ । यसैकारण उहाँको दर्शन गर्न मानिसहरु टाढा-टाढाबाट आउने गर्छन् ।

यस पुस्तक प्रकाशनमा सहयोग गर्ने श्रीमती यशोदा माकाजू, मूल लेखक श्री मणिभद्रजी महाराज, मगन कम्प्युटर सर्भिस, हिमालय अफसेट प्रेसलगायत सम्पूर्ण पाठक एवं शुभेच्छुकहरुलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु । धन्यवाद !

- रवीन्द्र माकाजू